
Recenzovaný článek

Vyzbrojování Gruzie v kontextu snah o členství v NATO

Arming Georgia in the Context of its Efforts to Join NATO

Mgr. Lukáš Dyčka, Pavel Faus

Abstrakt: Tento text se zabývá procesem vyzbrojování gruzínské armády a tím, jaký vliv na něj mají snahy země stát se členem NATO. Autoři mají za to, že gruzínské prozápadní ambice by se mělo odrážet také v procesu materiálního zásobování. Autoři se věnují časovému období mezi lety 2003 a 2008, kdy růst výdajů na armádu dosáhl svého maxima. Text ukazuje, že na nákup západního vybavení bylo v tomto období zaměřeno jen několik málo akvizic a že gruzínské vojenské akvizice neodrážejí deklarované směřování země vůči Západu a NATO.

Abstract: This text focuses on process of armament policy of the Armed Forces of Georgia and how it was influenced by country's effort to join NATO. Authors argue that Georgia's proclaimed pro-western ambitions should have also been reflected in the process of materiel procurement. Authors investigate the time period from 2003 to 2008 when growing military expenditures reached it's top. Text shows that only few major acquisitions in that period were focused on western military equipment and that Georgia's military acquisitions did not reflect countrys inclination towards west and NATO.

Klíčová slova: Vyzbrojování; NATO; válka; moderní armáda; obranná politika; modernizace; Gruzie; Rusko.

Keywords: Armament Policy; NATO; War; Modern Armed Forces; Defence Policy; Modernization; Georgia; Russia.

ÚVOD

Rusko-gruzínská válka, od níž nedávno uplynulo 8 let, je nejen přelomovým bodem ve schopnosti Ruska realizovat své ambice a ochranu zájmů v zahraničí vojenskými prostředky, ale byla rovněž pro českého čtenáře zajímavá minimálně díky velkému podílu zbraní českého původu či provenience na gruzínské straně. Česká republika však nebyla zdaleka jediným státem, který se na vyzbrojování Gruzie podílel, a mezi dodavateli materiálu bychom našli rovněž celou řadu dalších členských států NATO. Přitom celá řada nákupů byla uskutečněna nejen kvůli zvýšení bojeschopnosti domácí armády, ale také pragmaticky s cílem dát najevo svou prozápadní orientaci.¹

Pro zhodnocení míry korelace mezi nákupy zbraní ze zahraničí a politickými prohlášeními s úmyslem vstupu do NATO autoři používají koncept tzv. atlantizace.² Konkrétně pro účely tohoto textu se jedná o zmapování procesu vyzbrojování armády Gruzie v kontextu snah Gruzie o vstup do Severoatlantické aliance, což lze blíže označit za vojensko-odbornou rovinou atlantizace. Přitom autoři netvrdí, že existuje kauzalita mezi nákupy zbraní ze Západu a tendencemi o vstup do NATO, – chtějí však na příkladu Gruzie zjistit, zda existuje souvislost mezi zahraničněpolitickým směřováním země a materiálním vybavením jejích ozbrojených sil.

Časově je práce zarámována obdobím od roku 2003, kdy země v reakci na Revoluci růží a změnu zahraničněpolitické orientace začala oficiálně usilovat o vstup do NATO, po rok 2008, kdy se Tbilisi pokusilo obnovit svou suverenitu nad Jižní Osetií. Následující konflikt, do nějž se na straně Osetinců zapojila Ruská federace, pak vedl nejen k drastické porážce Gruzie, ale také k výraznému snížení šancí na vstup do Aliance, – a to přes proklamace o opaku ze strany NATO.³ Druhý milník práce pak představuje období po roce 2008 do roku 2016, kdy jsou naznačeny další snahy Gruzínců o nákupy západní výzbroje.

Z hlediska struktury autoři v článku krátce poskytují pohled na okolnosti vzniku nezávislé Gruzie v roce 1991 s ohledem na materiální vybavení armády, následné sbližování země se strukturami Severoatlantické organizace spolu s účastí v zahraničních misích a konečně události v období Revoluce růží a následně Bukurešťského summitu NATO v roce 2008. Dále je pozornost věnována eskalaci násilí v separatistických regionech země vedoucí k válce s Ruskou federací v tomtéž roce, která vedla k přibrzdění sbližování se s NATO.

1 CECIRE, Michael. Georgia Is Preparing for the Worst [on-line]. 2014 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <https://warisboring.com/the-republic-of-georgia-is-preparing-for-the-worst-776541b1edb2#.qhkk67lx>

2 DYČKA, Lukáš; LANDOVSKÝ, Jakub. Dvě podoby „Atlantizace“ – projevy vlivu NATO na národní státy. In: Národní a mezinárodní bezpečnost 2015. Liptovský Mikuláš, Slovenská republika: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, Liptovský Mikuláš, SR, 2015, s. 81-93. ISBN 978-80-8040-515-1.

3 SIMONYAN, Yuri, Delicate Balance of the South Caucasus [on-line]. 2014 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://journal-neo.org/2014/07/30/rus-yuzhnokavkazskij-hrupkij-balans/>

1. HISTORICKÝ KONTEXT VOJENSKÉ POLITIKY GRUZIE

Gruzie měla historicky velmi těsné vazby s Ruskem jak politicky, tak vojensky. To však neznamená, že se jednalo o vztahy pozitivní. Minimálně do dvacátého století bylo Rusko historicky chápáno Gruzí jako křesťanská země, která může pomoci v boji s invazemi z jihovýchodu. Nicméně snaha Ruska na Jižním Kavkaze sledovat vlastní imperiální politiku vzájemné vztahy komplikovalo. V 19. století se země stala součástí Ruského impéria. Po krátkém období samostatnosti mezi lety 1918 až 1923 byla Gruzie připojena k Sovětskému Svazu. S dědictvím členství v SSSR se Gruzie potýkala i po zisku nezávislosti v roce 1991 – a to včetně způsobu výstavby ozbrojených sil a jejich výzbroje.⁴ Brzy na to se Gruzie stala členem Severoatlantické rady pro spolupráci (1992) a následně Partnerství pro mír (1994).

Tbilisi přitom samozřejmě od zisku nezávislosti usilovalo o rychlou modernizaci a profesionalizaci armády. Významnými partnery a dodavateli výzbroje nicméně zpočátku byly některé postsovětské republiky. Po roce 2003 narostl také vliv USA a NATO. Důležitým krokem ve sbližování se Západem a NATO byla účast gruzínské armády na misích v Kosovu v misi KFOR (od 1999 do 2008) a po roce 2003 i v Iráku a Afghánistánu.⁵ V obou posledně jmenovaných přitom patřila k největším nealiančním poskytovatelům sil.

Právě gruzínská snaha o sblížení se s bezpečnostními strukturami Západu, a tedy odklon od sféry vlivu Moskvy patřilo po roce 2003 mezi nejproblematičtější body vztahů s Ruskem. V důsledku napětí mezi Tbilisi, a separatistickými regiony – Jižní Osetií a Abcházíí - docházelo k dalšímu zhoršování poměru k Rusku, což logicky vyústilo v masivní zbrojení Gruzie. V roce 2003 například země vydávala na obranu pouze 30 mil. USD. Do roku 2007 výdaje narostly na cca 1 mld. USD, což je celkem 24,5krát větší nárůst. Těsně před pětidenní válkou v Jižní Osetii tak rozpočet obrany dosahoval 8 % HDP.⁶

Přímé sbližování Gruzie se severoatlantickými strukturami utlumila rusko-gruzínská válka v roce 2008. Jako její bezprostřední příčina bývá považována dlouho neřešená a eskalující krizová situace v separatistické Jižní Osetii. V důsledku prohraného konfliktu s Ruskem pak musela Gruzie opět rekonstruovat své ozbrojené síly. Od ukončení tohoto konfliktu udržuje ruská armáda přítomnost cca 7 000 vojáků na základně v Jižní Osetii (Djava) a Abcházii (Gudauta).⁷

4 Georgia. Central Intelligence Agency [on-line]. 2016 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>

5 Relations with Georgia. NATO [on-line]. 2016 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_38988.htm#

6 SIMONYAN, Yuri, Delicate Balance of the South Caucasus [on-line]. 2014 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://journal-neo.org/2014/07/30/rus-yuzhnokavkazskij-hrupkij-balans/>

7 The Military Balance. The International Institute for Strategic Studies. London, UK. 2015, ISBN 978-1-85743-766-9.

2. „CESTA NA ZÁPAD“ – POLITICKÁ ÚROVEŇ

První nesmělé kroky Gruzie „patřit mezi členy *západního společenství*“ bylo možno sledovat již od vyhlášení nezávislosti. Prvními z nich bylo přistoupení k Severoatlantické radě pro spolupráci (NACC) a Partnerství pro Mír (PfP) v roce 1994⁸. Když pak v roce 2003 došlo k Revoluci růží, která přivedla k moci Michaila Saakašviliho, staly se aspirace na členství v NATO gruzínskou zahraničněpolitickou prioritou. Ta v následujícím období našla odraz i ve strategických dokumentech země.⁹ Ruku v ruce s přibližováním se k Západu však šlo také omezování závazků vůči Moskvě. Gruzie v roce 2006 přerušila členství v bezpečnostní radě uskupení Společenství nezávislých států (CIS),¹⁰ protože podle oficiálního stanoviska Tbilisi se „země sblíží s NATO a z toho důvodu nemůže být členem dvou vojensko-bezpečnostních uskupení zároveň“.¹¹

Cesta mezi spojence Západu vedla přes těsné vztahy s USA. Ty si země udržovala už od konce studené války. USA se zavázaly k podpoře gruzínské suverenity a územní celistvosti. První dodávky americké techniky dorazily do Gruzie již v devadesátých letech. V roce 1996 již v zemi působili američtí poradci a specialisté, kteří pomáhali s výcvikem gruzínské armády. Celkem dodaly USA do Gruzie před rokem 2001 v rámci programu GBSLE¹² (Georgia Border Security and Law Enforcement Program) technologie pro komunikační spojení, vozidla a vrtulníky, součástky a technologie potřebné k jejich údržbě a další vojenskou techniku a materiál.

V roce 2001 poskytly USA v rámci snahy o zlepšení schopností mobility gruzínských sil 10 neozbrojených víceúčelových vrtulníků.¹³ Spolupráce USA a Gruzie tedy probíhala již před událostmi 11. září. Teroristické útoky ovšem přenesly spolupráci na novou dimenzi. Gruzie se aktivně zapojila mezi země bojující s terorismem. Pro Tbilisi znamenala válka proti terorismu velkou příležitost, jak se přiblížit severoatlantickým strukturám v čele s USA¹⁴.

V květnu roku 2002 zahájily USA program GTEP¹⁵ (Georgia Training and Equip Program). Šlo o reakci na gruzínskou žádost o pomoc se zlepšením schopností pro boj s terorismem. Tehdejší administrativa prezidenta George Bushe Gruzii pomoc poskytla a provedení

⁸ Relations with Georgia. NATO [on-line]. 2016 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_38988.htm#

⁹ ONDREJCSÁK, Róbert. Perspectives of NATO-Georgia Relations [on-line]. 2012 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://cenaa.org/analysis/perspectives-of-nato-georgia-relations/>

¹⁰ Gruzie zcela opustila CSI v roce 2009. (pozn. autora)

¹¹ ONDREJCSÁK, Róbert. Perspectives of NATO-Georgia Relations [on-line]. 2012 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://cenaa.org/analysis/perspectives-of-nato-georgia-relations/>

¹² Georgian Train and Equip Program (GTEP). GlobalSecurity.org [on-line]. 2016 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/ops/gtep.htm>

¹³ Šlo o typ UH-1 „Huey“ (pozn. autora)

¹⁴ KOZARYN, D., Linda. U.S. Considers Train and Equip Program for Georgia [on-line]. 2002 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://archive.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=43902>

¹⁵ Georgia Train and Equip Program Transitions to U.S. Marines. United States European Command [on-line]. 2002 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://www.eucom.mil/media-library/article/21881/Georgia-Train-Equip-Program-Transitions-US-Marines>

tréninkových misí dostalo na starost evropské velení americké armády (EUCOM). V rámci programu došlo k výcviku vybraných ozbrojených složek, aby země mohla lépe zajišťovat svoji vnitřní bezpečnost. Kromě výcviku pozemních sil poskytly USA také další kusy lehké vojenské techniky (100 kusů vozidel MMMWV1), ručních zbraně, komunikační a taktické technologie nebo zdravotnický materiál. GTEP byl ukončen v roce 2004. Výsledkem programu bylo více než 2 600 vojáků, kteří prošli výcvikem vedeným americkou pěchotou a posléze námořnictvem. Díky výcviku měli být schopní spolupracovat v mezinárodním prostředí na rozličných úkolech, od zajišťování vnitřní a vnější bezpečnosti až po účast na misích v zahraničí.

Ve stejném roce byl pro Gruzii schválen *individuální plán* pro přístup k Severoatlantické alianci, tzv. Individual Membership Action Plan (IMAP).¹⁶ Následující výcviková mise vedená USA se již zaměřovala explicitně na přípravu gruzínských vojáků pro účast na operaci Irácká svoboda (OIF), do které se Gruzie zapojila 1. května 2005.

Pomoc Američanům Gruzie vracela v podobě účasti na misích. První jednotky byly nasazené v Iráku již v roce 2003. Od roku 2004 se Gruzie účastní také misí v Afghánistánu. Pod prezidentem Saakašvilim se velikost gruzínských kontingentů vyslaných na alianční mise stabilně zvyšovala. Bezprostředně před vypuknutím války s Ruskem sloužilo v misích na Blízkém Východě 2 000 gruzínských vojáků.¹⁷ Pro srovnání: Česká republika měla v průběhu roku 2008 na Blízkém východě okolo 600 příslušníků AČR¹⁸. Země dlouhodobě patřila jak v Iráku i v Afghánistánu k největším účastníkům v přepočtu na počet obyvatel i jako nečlenský stát NATO v celkovém počtu nasazených vojáků.

Vstup do NATO měl kromě politické reprezentace podporu také mezi veřejností. V lednu 2008 se uskutečnilo nezávazné referendum s výsledkem 77 % pro vstup do NATO.¹⁹ Ve stejném roce došlo na květnovém summitu NATO v Bukurešti k odsouhlasení a potvrzení vstupu Gruzie do Aliance po splnění vstupních podmínek.²⁰ Toto rozhodnutí následně Aliance potvrdila na dalších summitech. Teoreticky tak měla Gruzie v NATO zelenou, nicméně na přistoupení Gruzie nepanoval a ani nepanuje mezi spojenci konsensus. Summit NATO ve Varšavě potvrdil politiku otevřených dveří, pokračující spolupráci se všemi partnery včetně posíleného partnerství s Gruzii. Spojenci zdůraznili nezbytnost naplnění stanovených přístupových podmínek a potvrdili, že rozhodnutí o členství je záležitostí pouze a jen spojenců.²¹ I přes důležitost tohoto společného aliančního rozhodnutí je jasné,

¹⁶ Georgia Army / Land Forces. GlobalSecurity.org [on-line]. 2016 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/world/georgia/army.htm>

¹⁷ KUCERA, Joshua. Will the US resume weapons sales to Georgia?. Aljazeera [on-line]. 2011 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2011/12/2011121910192184156.html>

¹⁸ Čeští vojáci v zahraničí k 31. prosinci 2008. In mise.army.cz [on-line]. 2009 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/historie-misi/cesti-vojaci-v-zahranici-k-31--prosinci-2008-13292/>

¹⁹ ONDREJCSÁK, Róbert. Perspectives of NATO-Georgia Relations [on-line]. 2012 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://cena.org/analysis/perspectives-of-nato-georgia-relations/>

²⁰ Relations with Georgia. NATO [on-line]. 2016 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_38988.htm#

²¹ NATO.int - Wales Summit Declaration. [on-line]. 2014 [cit. 2016-07-07] http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm

že všechny požadované závazky a podmínky nemohly být ze strany Gruzie naplněné v brzkém časovém horizontu a význam příslibu členství byl možná spíše symbolický.

Z politického hlediska a stejně tak i svým vojenským angažmá v misích po boku USA a NATO Tbilisi jasně ukazovalo snahu patřit k Západu. Gruzínské armáda cvičila a bojovala spolu s vojáky členských zemí NATO a v misích nezdědka využívala západní techniku. Mezi roky 2004 až 2008 se příslušníci gruzínských ozbrojených zúčastnili mnohých výcvikových programů zahraničí, mimo jiné v Nizozemí, Francii, Polsku nebo Izraeli.²² Navíc těsně před vypuknutím konfliktu v roce 2008 bylo v Gruzii 130 vojenských i civilních poradců z USA.²³

Dalším projevem snahy „patřit mezi členy NATO“ by tedy (v situaci, kdy země modernizuje a rozšiřuje obranné vojenské kapacity) měly být nákupy zbraňových systémů ze Západu a od členů Aliance.

Od roku 2004 věnovala Gruzie výstavbě svých ozbrojených sil skutečně velké úsilí. Potvrzují to data institutu Sipri, který eviduje zbrojní výdaje Gruzie od roku 1996.²⁴ Výdaje na zbrojení v zemi rostly stabilně každý rok. S nástupem prezidenta Saakašviliho došlo ke skokovému zvýšení obranných výdajů. Náklady na zbrojení výrazně vzrostly poprvé v roce 2004, v následujících letech se pravidelně i zdvojnásobovaly s vrcholem v roce 2008.²⁵

1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
67,7 mil. USD	44,0 mil. USD	41,1 mil. USD	25,9 mil. USD	18,8 mil. USD	23,8 mil. USD	34,0 mil. USD	42,6 mil. USD	70,4 mil. USD	214 mil. USD
2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
404 mil. USD	932 mil. USD	1090 mil. USD	604 mil. USD	454 mil. USD	469 mil. USD	492 mil. USD	408 mil. USD	416 mil. USD	327 mil. USD

Tabulka č. 1: Zbrojní výdaje Gruzie mezi lety 1996 a 2015

Politické proklamace, účast gruzínské armády na zahraničních misích NATO, výcvik poskytovaný členy Severoatlantické aliance i dodávky zbraní a techniky z USA skutečně nasvědčují změně v procesu výstavby armády Gruzie. Pohled na množství finančních prostředků, které Tbilisi vynaložilo mezi roky 2003 a 2008 na zbrojení, navíc ukazuje, že země skutečně nakupovala množství vojenské techniky. Samotná suma peněz však nestačí k posouzení toho, odkud a jakou techniku země získala.

²² Georgia Army / Land Forces. GlobalSecurity.org [on-line]. 2016 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/world/georgia/army.htm>

²³ FRIEDMAN, George. The Russo-Georgian War and the Balance of Power. Stratfor [on-line]. 2016 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: https://www.stratfor.com/weekly/russo_georgian_war_and_balance_power

²⁴ SIPRI Military Expenditure Database. Sipri [on-line]. 2016 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <https://www.sipri.org/databases/milex>

²⁵ Údaje jsou v milionech amerických dolarů (pozn. autora).

3. HISTORIE VYZBROJOVÁNÍ GRUZIE; VOJENSKO-ODBORNÁ ÚROVEŇ ATLANTIZACE

Gruzie a její ozbrojené síly byly v oblasti získávání vojenské techniky vždy odkázány na ostatní státy, domácí zbrojní průmysl je v zemi dosud značně omezený. První dodávky zbraní do nezávislé Gruzie pocházely z Ruska z období kolem roku 1993.²⁶ Tehdy měla země získat více než 100 tanků a 100 obrněných vozidel a další kusy vojenské techniky v rámci urovnávání vztahů po rozpadu SSSR a vzájemného bilaterálního vyrovnání Moskvy s Tbilisi. I přes snahy o modernizaci a vyzbrojení armády tvořily v prvním desetiletí páteř ozbrojených sil Gruzie stále převážně sovětské zbraně a technika. Výjimkou byly dodávky techniky z USA v rámci úzké bilaterální spolupráce.

USA a další tradiční členové *společnosti západu* byli ochotní Tbilisi poskytovat lehkou techniku, transportní vrtulníky, výcvik a ruční zbraně. V oblasti těžké vojenské techniky se pro Gruzii staly významnými dodavateli další postsovětské republiky a bývalé satelity. Ukrajina, Česká republika i balkánské státy (Chorvatsko typicky) našly lukrativní odbytiště pro svou, původem sovětskou techniku v Gruzii. Přičemž přední pozici zaujímala Ukrajina, následovaná právě Českou republikou.

3.1 Akvizice po Revoluci růží

Web Army Recognition²⁷ uvádí odhadované počty techniky gruzínských ozbrojených sil před rokem 2008, podle kterých země disponovala 245 kusy různých verzí tanků, 478 bojovými vozidly, dále více než 300 kusy dělostřelecké techniky. Gruzie měla 22 bojových letadel a přes 100 vrtulníků různých typů.

Na základě dat dostupných z databáze Spojených národů (UN) lze zjistit, jaké druhy zbraňových systémů a v jakém množství Gruzie získala a z jakých zemí pocházely. V databázi UN jsou gruzínská data dostupná od roku 2004, ČR však poskytovala informace také o dřívějších dodávkách do Gruzie. Bohužel v databázi nejsou vždy zavedená úplná data za všechna období a jednotlivé exportní státy mají rozdílný přístup k poskytování těchto informací. Proto například počet zbraní z Turecka, které informace dodalo pouze výjimečně, lze jen těžko přesně stanovit. Nejlépe lze určit objem dovezeného vojenského materiálu srovnáním dat jednotlivých exportních zemí a dat poskytnutých Tbilisi. Nejvíce země investovala do obrněných transportních vozidel, samohybného dělostřelectva, vrtulníků a tanků²⁸.

²⁶ CHUFRIN, Gennady. *The Security of the Caspian Sea Region*. Oxford: Oxford University Press, 2001.

²⁷ Georgia – Georgian Army. Army Recognition [on-line]. 2016 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: http://www.armyrecognition.com/georgia_georgian_army_land_ground_forces_uk/georgia_georgian_army_land_ground_armed_forces_military_equipment_armoured_armored_vehicle_uk.html

²⁸ Tamtéž

Databáze Spojených národů uvádí následující přesuny zbraňových systémů:

Nákupy bojových tanků²⁹ Gruzie deklarovala v roce 2005, šlo o 51 kusů z České republiky a Ukrajiny. V roce 2006 získala dalších 35 tanků z ČR a v roce 2007 země zakoupila 74 tanků z Ukrajiny. Mezi roky 2004 a 2008 tak Gruzie získala 160 bojových tanků. Vzhledem k celkovému počtu 245 tanků v roce 2008 jde o navýšení celkového množství tanků ve výzbroji o více než 60 %. Pro srovnání web Global Security uvádí, že v roce 2004 měla země k dispozici 76 tanků, zatímco o rok později se vojenského cvičení účastnilo tanků 170.³⁰ Vesměs se jednalo o typy T-54/55 a T-72.

V případě nákupů bitevních letounů stojí za zmínku akvizice 12 bojových letadel Su-25 z České republiky již v roce 2003. Další 2 kusy získala v roce 2006 – z toho minimálně jeden dvoumístný kus patrně z Ukrajiny. V roce 2007 pak ještě cca 6 letounů L-39 z Ukrajiny a vyloučena není dodávka 4 kusů Su-25 z Maďarska. Ve všech případech šlo o letadla sovětské výroby. Podobně také vrtulníky byly sovětského typu a pocházely většinou z Ukrajiny.³¹

Nákupy těžkého dělostřelectva se objevují od roku 2003, kdy Gruzie koupila 12 kusů systémů ShKH vz.77 DANA z ČR. V roce 2004 šlo o dalších 12 kusů a do konce následujícího roku Gruzie získala minimálně 43 kusů tažených houfnic D-30 ráže 122 mm původem opět z Ukrajiny, ČR. Dalších 57 kusů dorazilo z ČR v roce 2006 – je však možné, že je mylně započítáno i 6 kusů raketometů RM-70 GRAD. Mezinárodní kritiky se pak dočkala dodávka celkem 32 kusů raketometů LAR-160 z Izraele v roce 2007 vybavených raketami ráže 160 mm s kazetovou municí³². Poslední poskytnuté údaje z roku 2007 uvádějí bez rozlišení 5 těžkých děl z Ukrajiny. Celkové počty dělostřelectva ve válce roku 2008 na gruzínské straně lze vyčíslit na 40–50 samohybných houfnic (vše ráže 152 mm) a 130 kusů taženého dělostřelectva (cca 100 kusů ráže 122 mm, zbytek 152 mm) plus patrně více než 35-45 raketometů doplněné minomety do celkového počtu cca 300 kusů hlavních.

V oblasti obrněných vozidel opět dominují Ukrajina a Česká republika, bez přesnější specifikace se jednalo patrně o typy BVP-1 a BVP-2 a BTR-80: celkově 50 kusů dorazilo v roce 2004 z Ukrajiny stejně jako dalších 32 kusů o rok později a dalších 6 v roce 2007. Ve stejném období také Gruzie získala nespecifikované množství tureckých obrněných vozidel (viz níže) a amerických vozidel, která tak představují jedny z mála skutečně západních systémů.³³

Rakety pro příslušná odpalovací zařízení různých typů (9M33M3 Osa, 9K38 Iгла, protitankové střely Kornet a Konkurs atd.) získávala podle archivů UN Gruzie po tisících ze zemí jako Ukrajina, Bulharsko nebo Kazachstán.

²⁹ V případě dodávek z ČR i z Ukrajiny se jednalo o tanky T-72 a T-55 (pozn. autora).

³⁰ Georgia Army / Land Forces. GlobalSecurity.org [on-line]. 2016 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/world/georgia/army.htm>

³¹ Jednalo se o letadla SU-25, L-39 a vrtulníky MI-24, MI-35, MI-8. (pozn. autora)

³² Georgia Cluster Munition Ban Policy. the-monitor.org [on-line]. 2013 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://www.the-monitor.org/en-gb/reports/2016/georgia/cluster-munition-ban-policy.aspx>

³³ Šlo převážně o obrněná vozidla BTR-80, BMP-2 a Otokar Cobra v případě vozidel z Turecka. (pozn. autora)

Při vyzbrojování námořních sil se Gruzie na státy NATO obracela výrazněji. Projevilo se to v dodávce raketového člunu La Combattante II z Řecka v roce 2004 a 2 kusů hlídkových člunů třídy Point z USA ovšem už v roce 2000.

Rok 2007 byl také posledním, kdy Tbilisi poskytlo informace o transferech zbraní pro databázi Spojených národů.

Z výše uvedených dat je zřejmé, že země investovala velké prostředky do rozšiřování svých vojenských kapacit. Jednak šlo o schopnosti potřebné k účasti na misích OIF a ISAF – tedy výcvik příslušníků ozbrojených složek, zisk kolových obrněných vozidel, vrtulníků, lehkých zbraní a technologické inovace. To vše v rámci programů GBSLE a GTEP. Nově získaná vozidla pocházela zpravidla buď od USA (HMMW1) nebo z Turecka (typy Otocar, Cobra a Dragon/Ejder). Tyto akvizice měly pomoci Gruzii při plnění úkolů vykonávaných v součinnosti s armádami členských států NATO. Většina akvizic však cílila na jiné zbraňové systémy, než jaké byly využity během misí v zahraničí. Z dat vyplývá, že tanky, dělostřelectvo a obrněná vozidla se sovětským původem získaná z bývalých sovětských satelitů svým množstvím značně převyšovala nákupy tureckých nebo amerických vozidel. I v případě nákupů z členské země NATO – České republiky, byla získaná technika totožná s tou, jakou používaly země Varšavské smlouvy. Výjimku lze pozorovat v dřívějších nákupech vrtulníků z USA a při vyzbrojování námořnictva – které ovšem v rámci Gruzie představovalo spíše „Popelku“.

4. VÁLKA V ROCE 2008 A JEJÍ DOPADY

Střety mezi gruzínskou armádou a separatisty v Abcházii se stupňovaly v průběhu let. V roce 2008 reagovala Moskva na ostřelování měst v Jižní Osetii invazí do Gruzie. Ruské jednotky během několika dnů zatlačily gruzínskou armádu daleko od hranic se separatistickými regiony. Ruský postup se zastavil nedaleko hlavního města.

Příčinou konfliktu neměl být pouze spor o statut separatistických oblastí Jižní Osetie a Abcházie. Podle Asmuse, který měl v této době těsný přístup ke gruzínské vládnoucí elitě, šlo ze strany Moskvy zejména o zastavení sbližování Gruzie se Severoatlantickou organizací.³⁴ Podle názoru autorů textu pak svou roli hrály také ambice Ruska stát se opět významným hráčem na mezinárodním poli. V tomto směru jsou spory v různých regionech (Jižní Kavkaz, Podněstří, Krym atd.) jen nástrojem prosazení těchto ambicí.

Vyzbrojování po roce 2008 bylo pro Gruzii ještě složitější. Důsledky ekonomické krize i náklady spojené s prohranou válkou značně snížily objem finančních prostředků pro ozbrojené síly. SIPRI ještě v roce 2009 uvádí náklady přesahující 600 milionů dolarů, což je přibližně osmkrát více, než v roce 2004, kdy náklady poprvé rapidně stouply. V následujících letech již ale rozpočet stabilně klesá až k cca 300 milionům z let 2014 a 2015³⁵.

³⁴ ASMUS, Ronald. *A Little War That Shook the World: Georgia, Russia and the Future of the West*. New York: Palgrave Macmillan, 2010.

³⁵ KUCERA, Joshua. Georgia: We Will Replace All Russian Helicopters With Western Aircraft. Eurasia.net [online]. 2013 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://www.eurasianet.org/node/67906>

Poválečné ambice prezidenta Saakašviliho zůstaly podobné. Země se stále orientovala na USA jako na nejsilnějšího partnera, se kterým prostřednictvím účasti na misích na Blízkém východě prohlubovala vzájemné vztahy.

Plány prezidenta Saakašviliho počítaly s přezbrojením 4 existujících vojenských brigád. Dále s navýšením kapacit letectva spolu s celkovou obnovou vojenské techniky. Gruzie měla mezi roky 2008 a 2009 celkově 33 tisíc osob v aktivní vojenské službě. Další prioritou měl být nákup systémů PVO tak, aby dokázal pokrýt celé území státu. V neposlední řadě chtěla země vytvořit moderní a bezpečný komunikační systém, který by umožnil koordinovat jednotlivé složky armády během obrany státu. Tyto jednotlivé priority se přímo zakládaly na zkušenostech z nedávné války, kdy jak protivzdušná obrana, tak především komunikační spojení mezi velením a jednotlivými jednotkami v boji fatálně selhalo³⁶. Samotná Bushova administrativa začala volit opatrnější přístup k vojenským dodávkám pro Gruzii, neboť americká pomoc Gruzii byla zátěží pro perspektivní vztahy Washingtonu s Moskvou. I když se USA po válce primárně zaměřily na humanitární pomoc v zemi, přislíbily také pomoc s procesem výstavby ozbrojených sil. Spojené státy zůstávají pro Gruzii strategickým partnerem a štědrým sponzorem, svědčí o tom i pokračující dodávky vojenské techniky.³⁷

Na konci roku 2013 mluvil gruzínský ministr obrany o vizi, jak by měla gruzínská armáda vypadat v budoucnu. Prvními kroky mělo, podle tehdejšího šéfa obrany Irakli Alasania, být nahrazení všech ruských vrtulníků technikou ze Západu.³⁸ Důvody pro výměnu ruských strojů mají být primárně technické – zastaralost, problematická údržba a nedostatek náhradních dílů. Kromě již tradičních USA zmínil jako možného dodavatele i Francii. V souvislosti s plány na radikální modernizaci armádní techniky je nutné brát v potaz tehdejší obranný rozpočet země, který byl proti období kolem roku 2008 poloviční.³⁹

Z pohledu výstavby armády⁴⁰ je zřejmé, že Gruzie se snaží reagovat na nedostatky z válečného konfliktu v roce 2008 s Ruskem. Kritické nedostatky zahrnují protivzdušnou obranu, pancéřovou odolnost a spojení. Klíčovými tématy je kybernetická obrana, ochrana hranic, posilování schopností ozbrojených sil. Vedle modernizace hardwaru je důležitým tématem vytváření potřebných záloh a nastavení funkčního systému mobilizace všech zdrojů. Posilován je rovněž význam přípravy vojáků. Připravován je

³⁶ CHIVERS, C.J., SHANKER, Thom. Georgia Eager to Rebuild Its Defeated Armed Forces. [on-line]. 2008 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2008/09/03/world/europe/03georgia.html?_r=1

³⁷ U.S. Donates 40 Humvees to Georgian Army. Civil.ge [on-line]. 2011 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=23588>

³⁸ KUCERA, Joshua. Georgia: We Will Replace All Russian Helicopters With Western Aircraft. Eurasia.net [on-line]. 2013 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://www.eurasianet.org/node/67906>

³⁹ Revisited 2014 Draft Budget. Civil.ge [on-line]. 2013 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: <http://civil.ge/eng/article.php?id=26749>

⁴⁰ Armáda má 20 650 aktivních vojáků (pozemní síly 17 750, vzdušné síly 1 300, národní garda 1 600), dalších 11700 příslušníků slouží v jiných ozbrojených složkách státu (hraniční stráž a pobřežní hlídky).

zákon na uzavírání čtyřletých kontraktů s vojáky základní služby (délka základní služby 18 měsíců) posilující profesionalizaci armády.⁴¹

Země je svou geografickou polohou silně spojená s vlivem Moskvy a jejími geopolitickými zájmy. Poloha Gruzie a diplomatické vztahy Tbilisi a Moskvy, navíc zhoršované vztahem Tbilisi s proruskými separatistickými regiony, značně omezují možnosti výběru partnerů a dodavatelů vojenské techniky. Například Izrael zcela kategoricky odmítl vyhovět žádosti Gruzie o nákup 300 tanků Merkava s odůvodněním, že dodávky těchto zbraní by měly špatné dopady na vztah Tel Avivu a Moskvy.

Dalším a patrně nejdůležitějším příkladem jsou geopolitické zájmy Kremlu, mezi které patří mimo jiné nerozšiřování působnosti Severoatlantické organizace směrem na východ – blíže k Rusku. Proto si lze jen těžko představit, že by se Gruzie přiblížila reálnému vstupu do NATO, a to i přes stále trvající snahu Tbilisi o upevnění vztahu s NATO nebo alianční politiku „otevřených dveří“.

ZÁVĚR

Na základě informací získaných z databáze Spojených národů je možno pozorovat, jaké množství techniky Tbilisi získalo pro svou modernizovanou armádu. Až na výjimky se jednalo o původně sovětské, případně ruské zbraňové systémy. Jejich nákup tedy nepřinesl gruzínské armádě tolik požadovanou transformaci a přiblížení se k armádám členských států NATO. Nákupy však na druhou stranu velmi často pocházely ze zemí, které už členem NATO byly (jako např. Česká republika). Až do války s Ruskou federací Gruzie nepodnikla v oblasti vyzbrojování takřka žádné změny, které by reflektovaly proklamovanou snahu zařadit se mezi členy Aliance a je tedy pravděpodobné, že o atlantizaci nelze mluvit a nákupy zbraní měly za cíl především zvýšit kvantitu materiálu s cílem znovudobýt separatistická území. Dílčí výjimky při nákupu techniky západního původu lze sledovat především v případě, že země tuto techniku nasazovala do zahraničních misí pod vedením USA. Při zkoumání jednotlivých kroků, které Tbilisi v letech 2004 až 2008 učinilo, je tak zřejmé, že politická rovina atlantizace se omezila na prohlášení a předčila tak uskutěčněné a hmatatelné kroky v oblasti vojensko-odborné (alespoň, co se oblasti vyzbrojování týče). Po roce 2008 je naopak snaha a získání co největšího množství západní techniky zcela zřejmá a souvisí patrně se snahou reagovat na chyby, jichž se armáda dopustila v neúspěšné válce roku 2008. Že se jedná o dlouhodobý úkol, naznačují slova admirála Mika Mullena (předsedy sboru náčelníků štábů USA v roce 2008) o tom, že je pro Gruzii velmi složité znovu vybudovat ozbrojené síly, neboť jde o mnohaletý úkol, který přesahuje jednotlivé administrativy.⁴²

⁴¹ The Military Balance 2015. The International Institute for Strategic Studies. London, UK. ISBN 978-1-85743-766-9.

⁴² CHIVERS, C.J., SHANKER, Thom. Georgia Eager to Rebuild Its Defeated Armed Forces. [on-line]. 2008 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2008/09/03/world/europe/03georgia.html?_r=1

V současné době je možno konstatovat, že přes brzdu, kterou způsobila válka v roce 2008 ambicím země na reálně brzké členství v Severoatlantické organizaci, zůstává Gruzie nadále jejím významným a aktivním partnerem. Ke květnu roku 2016 poskytuje Gruzie 870 vojáků pro účast v misi Resolute Support v Afghánistánu.⁴³ Země je tak po USA druhým největším účastníkem mise co se počtu vojáků týče. I přes to se však zdá, že členství v NATO je pro Gruzii prozatím nedostižným cílem. V rámci NATO v současnosti neexistuje ani jednoznačná shoda na přistoupení Gruzie. Gruzie obdobně jako další země usilující o členství v NATO jsou ujišťovány o možnosti podmíněčného přistoupení, které je vázáno na naplnění přístupových kritérií. Aliance zdůrazňuje, že se jedná pouze a výhradně o alianční rozhodnutí.

Autoři: *Mgr. Lukáš Dyčka, narozen 1985. Od roku 2005 studoval obory Politologie a Bezpečnostní a strategická studia na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Od roku 2007 pak dále obor Veřejná správa na Ekonomicko-správní fakultě MU. V současné době pracuje jako akademický pracovník v Centru bezpečnostních a vojenskostrategických studií Univerzity obrany v Brně. Od roku 2014 pracoval rovněž jako poradce na Ministerstvu obrany. Odborně se zaměřuje na sektory vojenské a politické bezpečnosti a jejich implikaci v různých regionech a na obrannou politiku ČR.*

Pavel Faus, narozen 1995. Od roku 2014 studuje bakalářský stupeň oborů Mezinárodní vztahy a Bezpečnostní a strategická studia na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Mezi jeho zájmy patří vojenská historie, výzbroj a technika a postsovětský prostor.

Jak citovat: DYČKA, Lukáš a PAVEL FAUS. Vyzbrojování Gruzie v kontextu snah o členství v NATO. Vojenské rozhledy. 2016, 25 (4), 74-85. DOI: 10.3849/2336-2995.25.2016.04.074-085. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz

⁴³ Resolute Support Mission: Troop Contributing Nations. NATO: Resolute Support [on-line]. 2016 [cit. 2016-07-07]. Dostupné z: http://www.rs.nato.int/images/stories/Image/Placemat/20160317_2016-03-rsm-placemat_page_2.jpg